

EPIDEMIAS LITERARIAS

A mon estimat amich lo distingit filòlech en Joseph Balari y Jovany.

AL vegada no es lo que acabam d' escriurer lo títol mes apropiat á l' assumpto que 'ns proposám tractar avuy en las pájinas de LA RENAIXENSA, respecte del qual fa dos mesos estam meditant, no habent trobat en ells cojuntura favorable pera traduhir en escrit nostres pensaments. Pot esser l' hi escauria millor lo títol de *epidemias lingüísticas* ó *constelacions idiomáticas*; mes prescindint de que estos son mes pretenciosos y no menys rebuscats, sempre resultará que qualsevol d' ells se refereix al llenguatge; y com del llenguatge á la manifestació literaria, artística ó popular, no hi ha mes qu' un pas, d' aquí que no 'ns hajam decidit á rebujar lo dalt escrit, qu' es lo primer que 'ns ocorregué al imaginar lo present treball, sisquera la idea de *epidemia literaria* se referesca ab mes exactitut á certs vicis, maneras ó modas que durant mes ó menys llarch período dominan en

una literatura, informant, com se diu avuy, totas sas manifestacions, per exemple lo gongorisme, lo conceptisme y lo culteranisme, dels escriptors dels segles xvii y principis del xviii, y lo romanticisme de las decadas tersa y quarta del present. Y com no es de cap de estas maneres, modas ó vicis de lo que pensám tractar, d' aquí que hajam cregut deber nostre, fer manifestos, avans de comensar, nostres duptes y vacilacions. No, nostre objecte es mes reduhit: nostras aspiracions mes modestas y ho compendrà fácilmente lo discret y curiós lector, tant bon punt haja recorregut las ratllas que segueixen immediatament.

Qualsevol que en los mesos del passat estiu, y principalment en los de Juliol y Agost haja permanescut mitja dotzena de dias sisquera en la populosa ciutat dels Comp-tes, s' haurá cansat de sentir un parell de frases que á tot s' aplicaban, que á tot venian bé, ab tot y que, atesos los elements de que 's componen, sembla á primera vista que debian tenir una extensió per demés limitada. Estas frases son, la una molt ignocent, *Á LA RAMBLA*; l' altra si bé ignocent no molt culta, *NO T' ARRONNIS*. Donchs bé: estas senzillíssimas frases, á las quals s' han donat totas las accepcions imaginables, y que aixis s' empleaban ab só de mofa, com de vituperi; d' aplauso com de satisfacció, han donat ab tant breu temps la volta á la terra catalana, de manera que 's pot ben assegurar que no hi ha ciutat, vila ni lloch per insignificant y amagat qu' estiga, ahont no hajan arribat mes tart ó mes dejorn.

¿Quin es l' origen de las mateixas? Segons pregona la fama, lo de la primera deu buscarse en la ordre donada per certa autoritat al seu cotxero, que préguntantli ahont debia anar, l' hi contestá ab tó imperatiu: *á la rambla*. Aquesta 's va generalisar de tal manera, 's va prodigar á tal punt, que vehent algú en ella un acte despreciatiu en vers la aludida autoritat, se dictáren disposicions gubernativas prohibintla, y habentla pronunciada en certa ocasió, al costat d' un municipal, un d' aqueixos pillets

que 's guanyan la vida venent mistos y diaris y pregonant, esgargamellantse *la última hora*, y que tot ho saben, y tot ho veuen, y son los primers en totas parts, com pera evitar que l' hi posás la ma demunt, no feya mes qu' acotarse, ab lo qual s' esmunyia d' entre 'ls brassos del representant de la autoritat, est ab to d' amenassa l' digué *no t' arronsis*, bastant aixó pera que tan senzillas paraulas se convertissen en crit de guerra, en frase d' efecte, en paraula sacramental.

De las investigacions que habem practicat, resulta 'l que deixam escrit l' origen de las frases que 'ns ocupan. Are be, ¿per quin fenómeno inexplicable, eixas frases tan senzillas en apariencia, y en realitat tant sens solta y tant incongruents, lograren lo privilegi de fer fortuna, de corre per tots los llavis, de propagarse ab rapidés verdadera-ment assombrosa, de donar lo tom á Catalunya, y pot esser mes enllá, en lo breu período de dos mesos ó tres? ¿No 's pronuncian tots los dias y en tots los moments frases á las ditas paregudas y encara de major trascendencia y significació, que passen sens que ningú hi pose esment, ni tant sols se recorde d' haberlas oidas pronunciar? Donchs, de qué ve la diferencia que 's fa de las unas á las altres? ¿Per quina rahó las unas adquiereixen lo privilegi de la popularitat, en tant que las altres naixen y moren al mateix temps? ¿Com s' explica que 's propaguen ab la velocitat del llamp, ó millor s' encomanen ab la rapidés de la peste? Perque si las frases s' haguessen pronunciat per un personatge de campanillas, en un acte solemne, y devant d' un públich numerós, com per exemple: «Dios salve al País»—«Cúmplase la voluntad nacional»—«Radicales á defenderse»—y portadas després per los vents de la fama, ó sian las trompetas de la premsa periódica als quatre costats del mon, s' haguessen fet de patrimoni comú y haguessen fins passat á las páginas de la historia, res tindria de particular, ó per lo manco s' explicaria fácilmente; mes en lo cas que 'ns ocupa, per mes que fem, y per mes que buscam, no sabem trobarhi satisfactoria explicació.

Una autoritat, un simple particular pel cas, que te posició ó medis suficients pera passejar en cotxe, dona ordre naturalment al seu cotxero pera que 'l porte *á la rambla*: un municipal, un qualsevol en la present ocasió, en virtut de las ordres qu' ha rebut, tracta d' apoderarse d' un bilet, y vehent que no pot conseguirho l' hi diu, *no t' arrossis*: ¿qué hi ha fins aquí de particular? Lo personatge ó municipal, han pronunciat ditas paraulas d' una manera may sentida; cridant extraordinariament; devant d' un concurs de gent aplegada pera sentirlos? No: tot lo mes haurá arribat á oídos de una, de cinch, de deu personas, y de segur exageram. Donchs, porque estas frases tan senzillas han impressionat á estas personas? ¿per qué la impressió ha estat tant pregonada, que, com si 'ls hagués esdevingut un cas extraordinari, s' han apressurat á comunicar á altres tantas la sua impressió? ¿Per qué las que per relació se n' enteran experimentan idéntichs efectes, fins al punt d' apressurarse á son torn á ferne partícip als amichs y coneguts, de manera que la bola creix y se propaga 'l contagi, é invadeix carrers y salva barris, y guanya districtes y passa ciutats y atravessa rius, y salta singleras, y s' escampa per tot allí ahont troba terreno assahonat pera germinar y exercir domini, fins y tant que perduda la seva forsa é intensitat va desapareixent, arribant un dia en que ningú 's recorda de son breu regnat, ó de son passatge rapidíssim pel mon? ¿Y no es aixó ab curta diferencia lo que esdevé en las epidemias y pestilencias? Arriba per exemple un barco que per haber passat per un punt ahont hí ha un morbo, no ve completament net. Hi ha un malalt, un atacat en qual organisme se troba la malaltia en estat d' incubació: si las circúntancias son favorables se desarrolla: y siga que las emanacions y efluvis que del malalt se desprenen inficionen l' atmósfera, y omplen de gèrmens malignes l' aire que constitueix lo principal element de vida; sia que per medi del contacte estos s' encomanen de un á altre individuo, es lo cert que 'ls atacats creixen, que la malaltia s' extén, que

las precaucions mes exquisitas s' estrellan devant la forsa de la invasió, y que arrela per tot allí ahont troba terreno assahonat pera exercir lo seu domini, fins y tant que extingidas las forsas, al cap de tres ó quatre mesos passa, deixant vuits en las familias y recorts amarchs y espaventables en la memoria dels vivents.

Y tingas en compte que semblants fets no son nous en la historia dels pobles; que s' han repetit á dotzenas de vegadas; que s' han vist en tot lo mon. Fa poch anys gosá en Barcelona 'l privilegi que al present las frases que 'ns ocupan, adquirint no menys popularitat, lo célebre *va caurer*. Fins fa poch temps la paraula *sab* constituia l' estribillo obligat de tota conversa: ningú solia enrahonar sens encabir dita parauleta en la conversa, ab la particularitat de que venia vé á tot allí per ahont se ficaba, fins al punt de semblar impossible que 's pogués parlar sens valerse d' aquella especie de cadenó, que com los de metall que enlassan los uns als altres los grans d' un rosari, unia unas ab altres las paraulas d' una conversa. Quan lo qui las presents ratllas escriu, cursaba en Madrit los últims anys de la carrera, hi hagué la epidemia de la frase *¿Las queria V. de hilo?* deguda á cert fadrí d' una tenda de robas que existia en la plasseta de Sant Domingo, io cual dirigintse als compradors que trobaban caras las camisas de cotó, que com de cotó 'ls venia y per consegüent molt mes baratas que las de fil, solia dirigirlos dita pregunta pera ferlos compendrer que era demanar impossibles, pretendrer camisas millors pel preu á que ell las donaba. Donchs be la frase feu tant efecte que de la modesta botiga que aquí 'n diriam de mantegaire, passá á totas las esferas de la societat madrilenya, y en cafés, teatros, tertulias, fins en lo mateix palau de la representació nacional, s' arribá á pronunciar la pregunteta referida. Durant los temps del segon imperi, quan se celebraban en Paris, lo dia 15 d' Agost, aquellas festas maravellosas, que tants punts de contacte tenian ab lo *panem et circenses* del baix imperi romá, 's dirigian á la

capital trens inmensos, carregadíssims, que transportaban pobles enters. Una pobre llogarenya que volgué disfrutar de las festas en companyia de son marit, se vejé precisada á separarse d' ell al passar lo tren per la estació ahont debia pujar, puig tots los cotxes anaban plens, de manera que no hi hagué mes remey que ocupar lo marit un puesto que quedaba en un dels vehículs, y un altre en diferent la pobre muller. Esta, que probablement may habia eixit de casa seva, al baixar del cotxe al terme de son viatge, preguntá ab tota ingenuitat al primer empleat que vejé: *¿où est Lambert?* qu' era 'l nom del marit, y aixó bastá pera que la paraula fes efecte, y no 's sentís res mes á París, é invadís la Fransa entera, y portada per los diaris arribás als mes remots confins de la terra.

Estos exemplos y altres cent que 'n podriam citar, revelan donchs que en la que podriam dirne economía del idioma, existeixen epidemias, parescudas en lo seu orígen, desarroilo y manera de terminar, á las que de tart en tart affigeixen al humanal llinatge, puig que de la mateixa manera que l' hi es impossible á la ciencia médica precisar l' instant en que un morbo comensa á ferse epidémich, y las causas que han determinat la realisació de semblant fenómeno, l' hi es impossible també á la ciencia filológica esbrinar los motius d' un fet com lo que nos está ocupant. ¡Cuantas dotzenas de vegadas, avans del dia en que aquella autoritat doná aquella indicació no s' habia dit *á la rambla*, sens que ningú posés esment en estas paraulas que res tenen de particular, especialment tractantse del punt mes céntrich de Barcelona, pera lo qual solen donarse cita los que, terminats llurs respectius afers, desitjan trobarse en un lloch determinat! ¡Cuantas vegadas no habiam pronunciat la segona de ditas frases tots quants pera expressarnos nos valem de la llengua catalana, y especialment las avias, las mares, las tias y las germanas, que pera evitar que s' embolicás la troca que estaban capdellant, recomanaban al tendre net, al fill, al nebodet, al ignoscent germá, que mantinguessen

oberts los brassos ab que sostenian aquella! Y donchs, tornam are, per quina rahó en cap de ditas ocasions las frases s' escamparen, y en la present s' encomanaren com la peste? Quantas vegadas los viatjers s' han acostat impunement á las marges del Ganges, ahont se diu que existeixen los germens del cólera assiátich, sens que hajan experimentat la modificació mes insignificant las funciones de la seva economía? Y donchs, per quina rahó en altres ocasions, no 's pot fer semblant viatge sens risch ó impunement? A aixó respon la medicina que las condiciones climatéricas en la naturalesa, y las fisiológicas en l' individuo, no eran apropiadas pera lo desarrollo dels germens. Mes prescindint de que aixó son generalitats vagas d' aquestas que te la ciencia pera exirse del pas, quan no sab que dir d' un modo concret, ¿ahont son, quinas son estas condiciones en lo medi ambient y en la individualitat, y en la associació de indivíduos, tractantse de las que habem anomenat «epidemias literarias?»

Pero habem dit que ditas frases despres d' haber viscut durant un, dos, tres mesos, perduda la sua forsa é intensitat mórbicas, acaban pera desapareixer sens deixar mes rastre que un insignificant recort, y aixó no es exacte en lo sentit rigorós y absolut de la paraula; que aixís com hi ha epidemias métricas que un cop passadas ningú 's recordaria d' ellas si no fos pels vuyts qu' han fet en las familias, y los estragos qu' han ocasionat en las societats; y altres que aclimatantse deixan reminiscencias, que 's tradueixen en malalties endémicas, hi ha també epidemias literarias que deixan sols un recort passatjer de sa breu existencia, aixís com n' hi ha d' altres que per circunstancias especiales s' aclimatan, perdent llur carácter epidémich y convertintse en una manifestació endémica que 's traduheix en aforisme ó frase proverbial. Las que son objecte, ó per lo menos han donat motiu al present desgarrat article, presumim que pertanyerán á la primera classe, no quedant d' ellas dintre poch temps, mes que 'l recort de son brevíssim regnat, consignat en lo titol d'

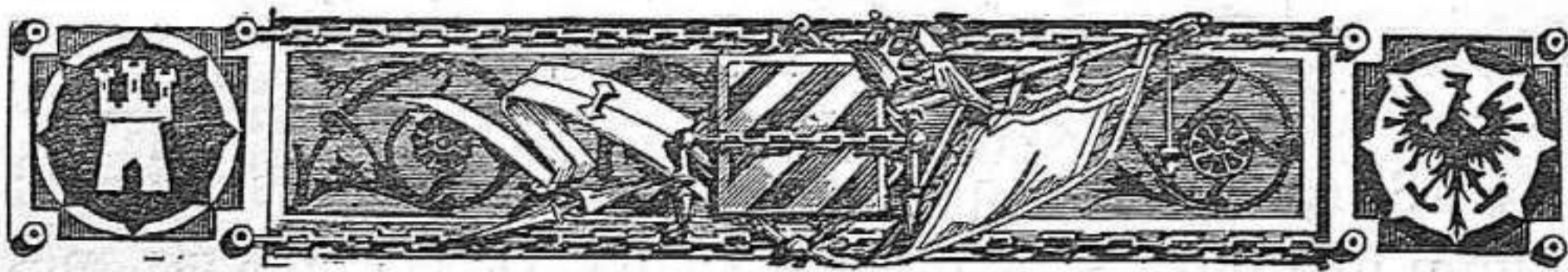
una joguina dramática, ó en l' epígrafe dels grabats donats á llum en los periódichs satírichs que setmanalment, ab mes abundancia de la que fora de desitjar, se publican en la *soi disant* culta Barcelona. En cambi altrás n' hi ha hagut que convertintse en frases proverbials, han enriquit lo llenguatge y fins donat vida á sentencias y refrans. Sian exemple de lo que acabem de manifestar lo célebre *barrini senyó Canons* de la inspiradíssima comedieta «Tal hi va que no s' ho creu» qual titol pot ser constituí també en son temps una epidemia literaria, que mes tart se traduhí en lo conegut aforisme que corra en boca de tots; *no m' embolico; es dur lo bou al ast; si m' embrutas t' enmascaro; l' hi ha sortit lo tret per la culata*, y altres y altres que 'n podriam citar.

¿Per quina serie d' evolucions passen estas frasses pera convertirse de combinació de paraulas sens sentit intim y pregonda trascendencia, en modo proverbial y en aforisme popular? ¿Quina rahó hi ha perque las unas desapareixen ab la mateixa rapides ab que 's propagaren, y altres queden patrimoni del poble augmentant lo caudal d' un idioma? Qüestions son estas qual resolució no podem empendre per falta de temps y per escasedat de saber, rahó per la qual la deixam entera als sabis filólechs y lingüistas, al número dels quals, ab gran recansa per part nostra, no 'ns podem alabar de pertanyer.

Y puig habem demostrat que hi ha epidemias literarias, si s' accepta la denominació, com n' hi ha,—y per desgracia menos innocents en llurs efectes—qu' afectan á la salut corporal; y que d' aquellas com de estas unas no deixan petjadas que senyalen lo seu pas, y altres si que las deixan, y per cert molt pregondas, donam per complert nostre intent, demanant perdó de nou al discret lector per haberlhi fet perdre lo seu preciós temps en cosas que al cap de vall ni deuen interessarlhi, ni han de donarlhi cap profit que á resultat positiu y material pugan compararse.

GAYETÁ VIDAL DE VALENCIANO.

Barcelona 18 d' Octubre de 1881.

DATOS CURIOSOS

PERA LA HISTORIA INTERNA DEL DRET CIVIL

EN LOS POBLES ANTÍCHS.

CONTRACTES ASSYRIOS.

DEBEM á la laboriositat y decidida afició que, per l' estudi de la historia, fa temps dedica, un erudit catalanista la subsegüent versió catalana de 8 escripturas assyrias de las moltas que conté la colecció inglesa titulada *Records of the past: Being english translations of the Assyrian and the Egiptian monuments: London 1875-81: 12 vols.* En aquesta obra importantíssima, se troba la traducció d' un bon número de textos egipcis, assyrios, caldeos, medos y acadios extrets de diversos monuments qu' en sa major part existeixen en diferents museos, pero principalment en lo *británich*. Está dividida en 12 volums, dels quals los 1, 3, 5, 7, 9 y 11 presentan al lector los textos assyrios, caldeos, etc., en caràcters cuneyformes, y los 2, 4, 6, 8, 10 y 12 los textos egipcis en geroglífichs ó caràcters demótichs. Comensá á publicarse baix la direcció de M. S. Birsch en 1.er de Juliol de 1875 y se ha acabat en 5 de Febrer d' aquest

any 1881, advertint que pot ser més endavant se donará á llum una nova série de documents. De las tauletas més avall traduhidas las 5 primeras poden véurerse en lo tomo I página 139 á 142 y las 3 últimas en lo tomo VII página 111 á 116.

Alguns contractes, encara que pochs, dels compresos en dita colecció figuran també en lo preciós llibre dels Senyors Oppert y Menant: *Documents juridiques de l'Assyrie et de la Chaldée*. Rouen: 1877, més coneguda entre nosaltres que l' anterior.

Pera escripturas egipcias poden aixís mateix consultar-se ab fruyt la *Chrestomatie démotique* de Mr. Eugéne Révillout y la *Revue d'égyptologie*, y en general pera la historia de la contractació en los pobles antichs, la notable obra de Mr. J. Michot: *Origines du Notariat ou histoire de la forme de conventions et actes privés depuis les temps les plus reculés*.—Paris: 1878.

Ara vegin, nostres lectors; los vuyt contractes assyrios, qual traducció catalana oferim á continuació.

TAULETAS ASSYRIAS

contenint contractes particulars, traduhidas del cuney-forme per lo Rev. A. H. Sayce, M. A.

Las següents tauletas de contractes particulars donarán alguna idea de la activitat del comers y negoci de l' Assia Occidental en los sigles VII y VIII avans de Cristo. Per conseqüencia de la destrucció de Tyro sembla que Carchemish fou lo centro principal del comers del mon oriental.

Las tauletas d' argila están certificadas per los sellos ó en son defecte per senyals ab las unglas (*nail-marks*) de las parts á que perteneixian.

Moltas d' ellas portan rótols escrits en caràcters fenicios; y aquestas llegendas bilingües son una valiosa corroboració de la certesa dels deixiframents assyrios. Las

traduhidas aquí se trobarán en *Cuneiform Inscriptions of Western Asia*. Vol. III planxas 46-50.

TRADUCCIÓ DE LAS TAULETAS

Tauleta I.

Deu siclos de la millor plata presos per Ystar de Nínive que Bilu-Baladh, en presencia de Manuci-Arbela (segueixen tres sellos) ha deixat á préstamo: la plata deu pagar un interés de 4 per 100. En lo dia tercer del mes la plata ha sigut entregada. (Fetxa) dia tres de Sebat durant lo epónim de Rim-Mon-Sallim-Ani (650-640 avans Cristo). Los testimonis son Kaltal-Munu, Rau, Kuldun, Nenriglissor Arakh-Nebo lo Serippion, Morsezib-Assur, Nebo-Sallim-Suna, Kanni y Bildasan.

Segueixen dos ratllas y mitja d' escritura fenicia, la primera constituheix lo nom propi Mannugi-Arbela.

Tauleta II.

Dos talents de ferro, propietat de Ystar de Arbela que Mannu-Ci, en presencia de Samas-Akhierib, entrega en lo mes de Ab; si no son retornats se carregará sobre d' ells un interés de 3 p. 100. En lo dia 11 del mes de Sivan durant lo epónim de Bamba, (676 avans Cristo) davant los testimonis Istar-Bab-Esses, Kua, Sarru-Ikbi, Dumku-Pani-Sarri y Nabua.

Tauleta III.

Quatre manehs de plata del tipo de Carchemish, que Neriglissor en presencia de Nebo-Sum-Iddin, fill de Nebo-Rahim-Baladhi, lo Guardiá de la Corona, de la ciutat de Dur-Sargon presta á rahó de 5 siclos de plata de interés cada mes. Lo dia 26 del mes de Iyvar, durant lo epónim

de Gabbaru (667 avans Cristo). Los testimonis son Nebo-Pal, Iddin, Nebo-Atsib, lo que guarda los dos cetros, Akhi-Ramu, del mateix empleu, Assur-Danin-Sarri, del mateix empleu, Disi, lo astrónomo, Samas-Igur,..... Sin-Mati-Kali, lo executor y Merodach... lo astrónomo.

Tauleta IV.

Sello de Ebed-Istar, propietari dels hòmens. Entrega de Hoshea, sas dos esposas Milisa y Badia, Sigaba, Bel-Kharran-Cunuci y sas dos fillas, total set personas, esclavas, que Ebed-Istar ha venut y Simadi las ha compradas per tres manehs de plata. Jo he entregat lo valor total. Lo cambi complert s' ha verificat. Jo no he faltat. Los testimonis son Bel-Nuri sacerdot, Amgaten, Sangi, Kiat-Y-Sa, y Sidur, (lo sisé testimoni no va continuat). En lo mes de Tisri; epònim de Dananú.

Segueixen dos ratllas de fenicio que poden ser traduïdas «Venta de Hoshca (2) total 7 personas propietat de Ebed-Ystar. (1) 680 avans Cristo.

Tauleta V.

Senyal de l' unglu de Sarru-Ludari, senyal de l' unglu de Atar-Suru, senyal de l' unglu de la dona Amat-Suhala, muller de Bel-Duru lo... possessor de la casa que es entregada. (Segueixen 4 senyals d' unglu). Tota la casa ab la obra de fusta y sas portas, situada en la ciutat de Nínive lindant ab las casas de Mannu-li-Akhi y de Yluliga, y la propietat de Sukaki, ell ha venut y la ha rebuda (comprada) Tsillu-Assur lo astrónomo, Egipcio, per un maneh de plata, segons la tarifa real, en presencia de Sarru-Ludari, Atar-Sura y Amat-Suhala esposa del possessor, ha prés possessió. La suma total la ha entregada. Se ha prés possessió de la casa. Lo cambi se ha plenament efectuat. Jo no he defraudat. Qualsevol dels que han jurat aquest contracte y concordia davant nostre príncep Assur, voldrá

obrar ab fellonía, pagará 10 manehs de plata. Los testimonis son Su-San-Kukhadnanis, Murnnaza lo... Ra'sman pilot, Nebo-Dursanin repartidor dels enemichs, Murnnaza pilot, Sinnis-Nacarat y Zedekiah. Lo dia 16 del mes de Sivan epónimo de Zaza (692 avans Cristo) de la ciutat de Arpat, devant Samas-Ytsbat-Nacara, Satturu y Nebo-Sum-Yutsur.

TRES ESCRIPTURAS LEGALS ASSYRIAS, *traduhidas per Julius Oppert.*

Las escripturas legals y comercials pertanyen á la classe mes difícil d' inscripcions, per lo qual necessitan un gran estudi. Sir Henry Rawlinson fou lo primer qu' indicá la importancia d' eixas tauletas, y jo vas traduhir alguns textos comercials de Babilonia en mon folleto *Sobre las inscripcions comercials*, 1861: aixís com també vas traduhir lo primer text jurídic en la *Revue Archéologique*: 1864.

No tinch cap noticia de que las escripturas assyrias hagian estat explicadas d' una manera satisfactoria per un legista; alguns autors, entre los quals deu mencionarse Mr. Sayce, han fixat en ellas la sua atenció, alguns altres las han examinat solament porque en ellas s' hi troban fetxas molt curiosas y noms *epónimos*.

La verdadera importancia d' aquestas molt numerosas escripturas, consisteix en la llum que desd' ara donarán sobre la civilisació de la Assyria y Caldea en general, y la historia de la legislació en particular. Una gran part d' aquestos documents queda encara inédita, pero prompte serán publicats ab sas traduccions carresponents en una obra que está en prempsa y publico ab la cooperació de mon amich Mr. Menant (J. O.) (1).

(1) Se publicá á Paris com havem dit en 1877 *Documents juridiques de l' Assyrie et de la Chaldée* par etc.

TRES ESCRIPTURAS ASSYRIAS

I

Esriptura de venda d' una casa pertanyent á un propietari fenici, ab testimonis egipcis. W. A. I. (2) III pl. 48, 3.

Marca de l' unglada de Sar-Ludaxi, unglada de Akhassuru, unglada de la dona Amat-Su-la esposa de Bel-dur capitá del exércit, propietaris de la casa venuda (quatre sellos.)

Una casa ben construhida ab sas vigas y sas portas, situada en la ciutat de Ninive, prop de la casa de Mannu-Ki-Akhe, prop de la casa de El-Yttitva, prop del mercat.

La ha adquirida Sil-Assur, lo gefe egipcio; per una mina del Rey, de plata (45 duros) la ha comprada á Sav-Ludari á Akhassuru á la dona Amat-Su'la esposa del (ya nomenat) marit.

Lo preu ha sigut definitivament fixat, eixa casa ha sigut venuda y pagada, la retractació del contracte y la anulació no es admesa.

Qualsevol, qu' en l' esdevenidor, en tot temps, entre los venedors vullia reclamar davant meu l' anulació del contracte de Sil-Assur, entregará deu minas de plata (450 duros).

En presencia de Susanga gendre del Rey, de Harmaza, Capitá, de Rasu, marino, de Nabudur-usur, espía dels estrangers, de Harmaya, gefe de mariners, de Sin-sar-usur de Zidgain.

En lo mes de Sivan, lo dia 26, en lo epónim de Zazai, Governador de Arpad.

Jutjat davant Samas-Yukin-Akh, davant Nabu-Sum-Usur.

(2) W. A. I. ó sia *Western Asia Inscriptions*.

II

VENDA D' UNS ISRAELITAS

per un fenici. W. A. I. III., pl. 49, 1.

En lo anvers. Sello de Dagan-Milki, possessor dels esclaus. (Sello)

Imannu, la dona U.... Melchior; total tres personas.

Y las ha adquiridas Bel-Malik-Ilí lo mugil de la propietat del Rey; per tres minas de plata (135 duros) una mina cada un, segons la costum de la ciutat de Karkamis, ell los ha comprat á Dagan-Milki.

Lo preu ha sigut definitivament fixat, aquestas personas han sigut venudas y pagadas, la anulació del contracte ó retractació no es admesa.

Qualsevol que, en l' esdevenidor, á tot temps, se presentará davant meu y reclamará sia Dagan Milki, ó los seus germans, ó los fills de sos germans ó algun dels seus, ó algun home poderós que vulgue reclamar de mí l' anulació d' aqueix contracte de Bell-Malik-Yli, sos fills ó sos nets, pagará deu minas de plata, una mina d' or, (Mina d' or 300 duros mes 450 las deu de plata = 750 duros) á la deesa Istar de Arbela. Retornará lo preu al possessor ab lo augment del dezé. Llavors ell será lliure del contracte, ell no ha venut.

En presencia de Addai, lo Gefe (mil) de Akhirame dit de Paçaha (1) lo cap de... de Nadbigahu (2) (lo gran Kusu) de Bel-simeani devant de Bisi-Dikiri de Tapsar-Istar, de Tapni lo Gefe que es possessor de la suma.

En lo mes de Ab, lo dia 20 del epónimo de Mannu-Ki-Assur Sih. (709. a C) (1) y (2), Noms jadáichs que 's troban en la Biblia.

III

VENDA D' UNA DONA

per son pare y sas germans, á una Senyora Egipcia nomenada Nitocris, al objecte de casarla ab son fill Siha.

—W. A. I. pl. 49, 3.

—Aquí es notable una cláusula especial relativa á los hereus probables, puig la dona havia tingut un primer marit. Eixa tauleta es molt curiosa.

«Sello de Nabu-Rikhti-Usur, fill de Akhardise, la Hasear que ajuda en son art á Zikar Istar en la ciutat de..... sello de Tabetal, son fill sello de Silim-Asur, son fill propietaris de la dona venuda.

(Sellos)

La noya Tavat-Hasina, filla de Nabu-Kikhti-Usur.

Y la ha adquirida Nihti-Ezarru per 16 drachmas de plata (12 duros) pera casarla ab Siha, ella la ha comprada Ella será la esposa de Siha.

Lo preu ha sigut definitivament fixat.

Qualsevol que en l' esdevenidor, en tot temps se presentarà devant meu lo (jutje) y reclamará de mí, sia Nabu-Rikhti-Asur, ó sos fills, sos nets, sos germans, los fills de sos germans, sos representants ó qualsevol dels seus que voldrá reclamar davant meu l' anulació del contracte, de Nihti Eçarrau, sos fills ó sos nets, pagarà 10 minas de plata. Llavors ell será lliure del contracte, ell no ha venut.

Sahpimayu, lo mariner, Bell-Sum-Idin, fill de Udananasi, Ardu-Tavat, fill de Ate, lo home.... aquests son los tres hereus dela dona (compradora) per lo motiu de haber juntat las mans y estret los nusos (1) ab Kermeoni que era lo hereu.

(1) Sens dubte la expressió d' una cerimonia. Tal volta la celebració del matrimoni.

Los..... son llacunas en l' original.

Las fetxas a. C. avans de Cristo.

En presencia de Akhardise, de.... Nipikalantakar, de Mothumhepu, de Hasba,.... de.... de.... de.... de.... de.... Ulali.....

En lo mes de Elal, lo dia primer, del epónimo de Asur-Sadu-Sagil.

Judicat devant Nur-Samas, devant Muthumpaiti, devant Ate, devant Nabu-Idin-Akhe, Gefe.

Traduhit del inglés,

PÉR J. B. Y B.

ARTICLES MORALS

LO MALPARLAR

I

BLASFEMAR es declarar-se ingrát al amor de Dèu; nota desarmónica en lo concert her-mós de la naturalesa, abdicant del dret d'esserne nota bellament dominadora, constant y sempre més admirable y plascenta.

Si: cada blasfemia es una contradicció, una ingratitut y una apostassía.

Malparlar del Creador ó de las cosas divinas; jurar per vici; usar paraulas repugnants: veus aquí un teixit de malas costums que 'l códich d' aquestas,—més respectable que 'l de las lleys escritas, porque no té sació penal *efectiva*—califica de crims ó de faltas, més ó ménos graves, segons las circunstancias que hi concorran y la trascendencia que tenen.

Si es creyent qui renega, demostra bojería ó insensatesa gran; porque bojería es malparlar d' alló mateix á que l' esperit seré tributa fé y amor. Si es incrédul qui blasfema, no revela insensatesa menor, porque ¿á qué cobrir d' oprobí lo que 's judica falsetat ó impostura? Creyent ó

descregut, qui malparla evidència un deplorabilíssim estat de cultura. Dir renech es dir grosseria, vilipendi, escándol. Escándol dins la mateixa soletat, que s' en esgarrafa.

No es d' aquest lloch classificar y apreciar la diversa gravetat de las blasfemias. Basta á nostre objecte consignarne algunas apreciaciones que tots podem comprobar.

Qui renega de cosas divinas poch deu respectar las humanas. Tal es lo criteri lógich, ben natural. ¿Per qué? Lo menyspreu del mon superior hont radican y d' hont dimanan los principis de justicia eterna y d' eterna belleza que cerca l' esperit afanyós d' explicarse á sí propi y entendre lo que l' afecta; l' escarni de lo fonamental y permanent presuposa l' escarni de lo accidental y tranzitori. Quan no 'l presuposa, 'l fá témer: n' es una amensassa tremenda qual cumpliment no 's fá esperar gayre.

Per çó, gens té d' estrany, sinó molt y molt de natural, que 'ls qui blasfeman de las cosas divinas prodiguen calificaciones necias ó absurdas als pares ausents y fins als presents. Per ço es naturalíssim que qui no reforma sa llengua impía contra 'ls sérs y 'ls símbols divinals exteriorisi fatalment un llevat de grosseria y de baixesa en las més graves com en las més ténues relaciones de la vida; en familia y en públich, com á solas en sa conciencia mustigada. Y es, altrement, tant com natural que mormuri ab despreocupació, que calumnié ab goig, que 's complasca en lo rebaixament de sos semblants, com naturalíssim es —ampliant la apreciació,— que 'l seu enteniment vaja fentse incapas d' apreciar mérits, per probats que sían, trobantshi refractari per temperament ja apoderat de tot ell. Y es que 'l vici de la blasfemia perturba y aixiqueix lo seny avesantlo á la ineptitut ó reduhintlo á la contemplació de lo lleig y vulgar; es que 'l blasfemar, relaxant las nobles relaciones individuals y socials, desperta, fomenta, empeny lo curs de las aficions innobles y ab ellas lo mal exemple y 'l connaturalisarse ab pensaments y obras d' iniquitat.

No es exageració, per desgracia. Lo costat odiós de la humana vida 'n va llastimosament ple.

II

Y, no obstant, la dura, la implacable realitat nos diu que 'l poble catalá es malparlat de mena; que 'l blasfemar es vici de la societat catalana, y qu' en compte d' anársen á la posta, n' está més ensenyorit cada dia, sens respecte á edats, ni sexos, ni condicions especials.

Ociós es, després de lo indicat, afegir que cal resoltament combatre aquell vici en nostre país, desapoderarlo del cor y dels llabis catalans, aniquilarlo per tots los medis que sia dable.

Posseheix Catalunya caràcters sancers, lleyals, vigorosos; la inteligencia s' inclina á la contemplació y estima de tot lo bondadós, de tot lo que respira integritat; á Catalunya s' ama 'l treball com una virtut y 's tem la ociositat com un cástich; hi há cordialitat, per costós que sia l' arribarhi—lo qual sol ésser garantia de fermesa en ella; —hi há desitj de pau, de fraternitat, d' avansament; lo respecte als drets agens, y singularment als peculiars de la familia, 's manifesta y s' expansiona y 's fa heróich en los moments més crítichs, unint voluntats honradas y continguent exaltats fanatismes; vicis que fan plorar llágrimas de vergonya á altres paissos son casi bé desconeguts en lo nostre, que 'ls condempna y 'ls repel-leix; no es ilusió patriótica la que 'ns posa de relléu, dins y fora ciutat, un conjunt de condicions que sostenen una com gloriosa emulació; mes tan bell, tan espléndit conjunt es enfosquit, desllustrat, maltractat pél vici de la blasfemia: vera calamarsada contra fruyterars y vergers xamosos, vera torrentada llotosa que ho envileix tot. Com si nostre poble 's penadís de produhir tan floreixent estat social, s' entreté, 's complau en malmétrel ab son malparlar. Nos fa l' efecte d' una mare que, en acabant de vestir guapament á sa filleta, li rebregués ó enlletgís la carona y 'ls vestits.

Lo vici de la borratxera predomina en altres pobles; mes ¿qu' es lo blasfemar sinó una borratxera de l'ànima?

Fonda sorpresa y admiració causa 'l que conservi Catalunya las bonas qualitats qu' hem retret avans, majorment si s' esmenta que no son sóls homes fets los qui blasfeman á desdir.

No hem de ponderar lo que augmenta la gravetat de la blasfemia en boca de donas y gent de pochs anys. Basta fixarse en l' antagonisme que s' estableix entre las tendras qualitats embellidoras de donas y noys, y la baixesa, l' abjecció de la blasfemia.

Es, donchs, cas, pero cas de veritable conciencia, 'l treballar y esforsarse cada hu, en los seus possibles, pera extirpar de Catalunya tal discordancia lletja y repugnant com la d' una veu de taberna en espiritual cantata.

Tots disposem de medis, més ó ménos directes, ab que contribuir, sinó á evitar del tot semblant vici, á reduhirlo bonament. Com á pares, com á germans, com á amichs, com á amos y en varias altras circumstancias especials y favorables á nostre zel, podem y debem, tan aviat com nos llega, influhir en un resultat de honra patriótica, de salut social. Corregímnos primer, si 'ns cal correcció, y fem per manera de corregir ab lo consell y ab l' exemple. Que ni rubor ni escrupulositat mal entesos nos contingan. Los mals més crónichs, si no 's curan, poden ben bé aliviarse. També s' es culpable de complicitat, y cómplices som de la indignitat del blasfemar encara que no blasfemem, consentintla sense protesta, mantenintnos en freda impassibilitat.

Pensém que la blasfemia es ó será generadora de costums vils y que contenirla es acte de noblesa y de defensa propia. Ja que, com hem indicat al comens, las prescripcions del códich penal contra 'ls blasfemadors venen á ésser lletra morta, esforsémnos en generalisar las d' un códich de bonas costums que contraresti l' ineptia ó la ineficacia de la sanció legal.

¿No 's constituheixen associacions pera objectes con-

crets de caritat? ¿Qui sab si pot constituïrsen alguna contra la blasfèmia? ¿Quina major ni més lloable caritat que la de sanejar l' atmósfera moral del esperit?

Es difícil... Molt. Si no es impossible, com creyém, ¡tantde bó se n' inauguessen d' hora! Catalunya no blasfemadora, Catalunya ben enrahonada sempre, fora exemplar de terras civilisadas que 'ns enorgulliría, que 'ns faria sentir inmensa ventura al pensar qu' es mare nostra. Aquell «la meva es la mellor porque es la meva» del poeta i equivaldría á «la meva es la mellor porque certament ho es.»

LA CRITICA DE CAFÉ

Temible podrá ésser, pero no será jamay odiosa la crítica que, severa per sistema, tendeix á produhir reformas essencials ó accidentals esmenas.

Podrán discutirse, tant que 's vulga, l' alcans y oportunitat de la crítica en general: ella pot conseguir y consegueix, més ó ménos sovint, ilustrar al criticat é influhir en la pública opinió.

¿A qué deu tals efectes?—A que la crítica verament tal prové d' un coneixement de principis que han motivat una sencera convicció; á que s' adapta á un ideal qu' estima; á que, com diría un jurista, naix «viva y viable»; á que ofereix la doble garantía del benpensar y del bon intent.

Crítica aixís entesa y practicada no deshonra atacant, puix desconeix la vilesa. Crítich sever, mes no baixament calculador, podrá inspirar antipatía, jamay repugnancia.

...

Lo indicat demostra 'l concepte que formem de la nomenada *crítica de café*: antítessis de tota crítica enraho-

1 Joseph Roca y Roca.

nada y metódica, com ho es d' una academia de sabis, que sabiament discuteixen, la tertulieta «de confiança» en que 's reforma 'l vehinat... esgarrapantlo; com ho es d' una publicació digna lo miserable libell infamatori.

Planyémnos, com d' una calamitat, de la crítica que 'ns ocupa: crítica insidiosa, llunática y personalista que col·loca als intervinents en lo cas de pactarse lletja y pochs cops complerta reciprocitat; crítica que ofen ó molesta sense esmenar, quan injustament no esmena alló que més estimular deuria; crítica que trastoca conceptes y que, alimentantse de sistemática negació, á la negació s' até sens altre móvil que 'l de compláures ab la mort ó la agonia del prohisme; crítica, en fí, que es forma especial, variant ó conseqüencia del mateix vici de blasfemar. Planyém, sí, y condempném, ab viril resolució, eixos raquitismes espirituals que, incapassos de sentir goig ab lo d' altres, y confonent la crítica ab la censura (com confondre podrian las pedras de toch ab las de la murrialla que trenquen vidres) anatematizan tot judici honrós atribuhintlo á mala fé ó benevolensa excessiva: raquitismes tan accentuats, que tan clarament se transparentan y tan fundament impresionan! Ells son los qui sacrifican lo més respectable á un acudit que sempre fóra molt graciós, si la séva gracia estigués en proporció del seu desvergonyiment. Ells son los qui troban incitadora á la maledicencia la aromática boyrina que s' exhala del café; los que 's complauhen en anar diluhint reputacions mentres la valsadora cullereta diluheix terrossos de sucre que van dulcificant la beguda.

Si algú 'ns observa que exagerém, observarém que recordar sembla moltes vegadas exagerar.—Mes fins admetent que hem incorregut en alguna exageració, sempre resultarà odiós l' afany d' empetitir ó denigrar, que es lo característich de aquella insana crítica.

D' ella, en efecte, ni sóls se pot dir, per' atenuarla, lo que un eminent pensador aplica á la crítica freda y pretenciosament filosofadora, ço es: que «sa vana ciencia 's

reduheix á encubrir, ab fórmulas vagas y elásticas, sa impotencia per expressar lo que no sent.» No: ni á tant arriba, perque careix de semblants fórmulas, ó sol sintetitzar-se en la que hem apuntat al comens: la de la maledicencia sistemática. Per avisar del perill d' una caiguda, venta una empenta al infelís avisat. Es ridiculament criminal.

Aixís s' explica que sia reprobable fins quan més inofensiva apareix ó quan reuneixen qualitats particulars més apreciades los interlocutors. En semblant cas y tot, no deixa d' ocasionar una perjudicial corrent magnética y un estat d' ánim tan pernicios, que cuyda desfigurar las més nobles fesomías del rostre y del esperit.

Parémhi esment! Fixémnos en las conseqüencias!... Bastan una frase, un mot detractor per abatre ó enmatzinar relacions d' amistat que temps, favors, beneficis recíprocs, alegrías y penas compartidas fraternalment, semblava que havían fet inestructibles. Sens ésser esclaus d' una continencia extremosa del parlar, ni víctimas d' una susceptibilitat pueril, debem evitar l' enmalaltir nostra naturalesa desconceptuantnos á nostres propis ulls y als de qui 'ns coneix. Debem acreditar que som catalans deixant d' ésser donetas mal criadas.

Ja está dit.—¿Y fet?—N' hi há per estona.

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN.

LO PROGRÉS DE LA INDUSTRIA CATALANA

QUÉ son aqueixos monuments suntuosos,
mostras tots ells d'atlética bellesa
en que unidas ab llassos misteriosos
hi há la gallardía y la fermesa?

Grans murallas de pedra, amplas escalas,
los sostres de metall, trispols de fusta,
salas molt grans sense gornits ni galas,
mes hont cada detall al tot s'ajusta;

llarchs corredors, esbeltas galerías,
torres que amunt com colossals agullas
los núvols semblan foradar; grans vias
cobertas per l'ombríu d'espessas fullas:

gent que va y vé, mes gent que traqueteja,
grossas fornals ahont los flams s'hi enllassan
seguidament; rodas que 'l temps negreja
y magestuosas y acordadas passan;

un brugit com del mar ó la tempesta,
que al mateix temps que axordador retrona,
té 'l ritme inmens de gegantina orquesta
y vibracions á las murallas dona;

veu'slos aquí los monuments suntuosos,
 mostras tots ells d' atlética bellesa,
 en que unidas ab llassos misteriosos
 hi veig la gallardía y la fermesa.

Y bé: ¿qué son? ¿son los castells fortíssims
 dels nous senyors feudals, d' orgull exemples?
 ¿son los palaus de reys poderosíssims?
 ¿son de novellas religions los temples?

¿Hont son donchs los altars? ¿hont son las gradas
 que als tronos pujan? las coronas bellas
 ¿hont son? ¿hont las imatjes veneradas?
 ¿ahont los sacerdots ó las donzellas?

Son temples y palaus: hi ha corona
 y altar al mateix temps, fé y fortalesa;
 pus son los monuments d' una matrona
 que al mateix temps es reyna y es dëesa.

Allí habita l' espléndida, l' hermosa
 de verdadera rassa soberana;
 allí habita la reyna poderosa
 que té per nom INDUSTRIA CATALANA.

—
 En altre temps aqueixa reyna bella
 joyas apénas ni palaus tenia.
 ¡Qué poch brillava sa naixenta estrella!
 ¡y qué poch ressonava sa armonía!

Mes sos vasalls per so no s' esglayavan
 y adorant á la reyna y benehintla,
 treballavan tots ells y treballavan,
 cada dia animantla y enriquintla.

Y una fábrica avuy, demá una joya,
 y mes tart una nau que ab forsa vira,
 tots li han anat formant aquesta toya
 d' imperdib!es tresors que 'l mon admira.

Y veus' aquí que sense crim ni guerra,
 es poderosa ab sas brillants coronas,
 y monuments á dojo té en la terra
 y monuments á dojo entre las onas.

Al camp y á la ciutat té son domini;
pla y montanya coneixen sa constancia;
y son pas significa l' estermi
del mal, de la miseria y la ignorancia.

Y alsant lo cap la soberana nostra
esten per tots los ámbits l' armonía
de son accent, y al devant d' ella 's postra
lo qui apénas avans la coneixía.

Oh! té un poble fidel, que, com l' adora,
ab gust li fa tributs y vassallatges;
donzellas té com á reyal senyora
y collas de soldats y axams de patges.

Mes sas tropas no matan ni batallan,
ni usan sas damas l' afalach innoble;
sas damas son las donas que treballan,
sos patjes son obrers, son fills del poble.

Sos exércits victoria tras victoria
li conquestan pe 'l mar y per la terra,
y ni ab l' humana sanch tacan l' historia,
ni con mouhen l' espay ab crits de guerra.

La llansadora que 'l teler enfila,
la dura retlla que 'ls terrossos trenca,
la pala que 'l metall al forn apila,
lo pich qu' esberla la marbrosa penca,

lo ternal que la forsa multiplica,
la roda altiva que ab un' altra engrava,
lo mall, l' axada que á la terra 's fica
y la destal que en lo dur tronch se clava,

lo rem, la vela, la tallanta prora,
lo fi buril y l' infernal caldera,
l' alambich hont lo líquit s' evapora,
la válvula que gruny y s' exaspera,

totas las eynas que 'l treball destina,
veuslas aquí las armas que demana
l' exércit que serveix á la regina
que té per nom **INDUSTRIA CATALANA.**

—

Avant donchs, bons obrers de casa nostra,
braus soldats de l' Industria, rassa honrada;
no hi ha gloria mes digna que la vostra;
vosaltres del progrés sou l' avansada.

Vosaltres produhíu nostra riquesa
y l' escampéu pe 'l mon, fent admirarla;
per vosaltres tothom sab ab sorpresa
que tenim vida propia y propia parla.

Lo vent va transportant de serra en serra
la veu de nostra patria, 'l so s' allunya...
Avant! per tots los ámbits de la terra
ha de sonar lo nom de Catalunya.

Fills del treball, trenquéu, trenquéu los llassos
que os vulgan retenir cap endarrera;
anéu cap endevant, que, oberts los brassos,
lo Pervenir os crida y os espera.

Y axis ab noble magestat gloriosa,
entre totas las altras soberana
faréu á aqueixa reyna tan hermosa
que té per nom INDUSTRIA CATALANA.

JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA.

RETRACTACIÓ

A mon amich En Cárles Pirozzini, en recort de sa estada en Roma.

Jo 't saludo, ciutat inmemorable
Jantich bressol de las nacions llatinas,
Roma immortal. Jo arrivo á tú frenétich
per contemplar tas enrunadas torras,
y 'ls richs palaus que tos carrers formavan
á trossos admirar, com ossamentas
d' un mon mitx soterrat pel pas dels segles.
Jo vull vivificar de tas historias
los braus guerrers que 'l mon tot subjugaren
á ton carro triunfal tirat per pobles;
Vull evocar las sombras de tos cónsuls,
y omplir los buyts sitials de las tribunas
ab las graves figuras dels patricis
gloria tostemps del foro y de la patria.
Remembrar vull de tas vestals los cántichs
que entre perfums d' Orient, lleus s' enlayravan
omplint l' espay de tos superbos temples.
Dels sacerdots vull sapigué 'ls misteris
ab que 'l poble embaucavan; la cridoria
sentir dels galls sagrats; y 'ls ays planyívols
de tos inquiets esclaus, que ab tas cadenas,
mestressa de la terra, á tú enjonyías;
desde las gradas del anfiteatre
vull veure 'ls histrions, dins llurs corassas
representant inmundas pantomimas

que al poble diverteixen: las rameras
 de pas incert y de mirada lúbrica
 seguir vull cautelós prop sas petxadas;
 y aquella xusma, innoble, prostituida
 sota 'l mantell de púrpura del Cèssar
 que sos lladruchs famélichs acallava
 dantli la sanch dels gladiadors del Circo.
 Jo cantaré ab lo plectre de tos vates
 la rica magestat d' aquellas termas
 honor de Caracalla, ja despullas
 ahont l' eura y la cicuta arreu hi brotan:
 las picas ompliré de las grans cambras;
 ab márbres cobriré son front vellíssim;
 ab frisos delicats y capritxosos
 ornaré de sos murs l' alta renglera,
 y 'ls dórichs capitells brodats de fullas
 que jauhen en la pols, alsaré sobre
 las esbeltas columnas estriadas.
 Jo furgaré ab dalé, de nit y dia
 los secrets del passat; de las trenyinas
 y pols, treuré 'ls volums del *Tabularium*
 que ab xifras mitx borradas clar m' espliquen
 lo que 'ls homes y 'l temps junts espatllaren.
 Tot ho he d' escorcollar. Y quant ma feyna
 mostri al mon admirat escrita en llibres,
 ó robant los secrets del art d' Apeles
 de llunyas perspectives la llum trassi,
 ¡gloria á ton nom! dirá la turba-multa
 entre 'l brugit del repicar las palmas,
 ¡Gloria á ton nom, tú que reconstruïres
 casals y temples, circos y teatres!
 La humanitat, de ton sabé orgullosa
 corona ab llor ta esgroguehida testa
 ab l' estudi y vigílias arrugada,
 y t' alsa estátuas, y graba la tua historia.

Aqueixos pensaments mon seny crusaren
 lo cop primer que vaig petjar ta terra
 tantas voltas somniada. ¡Quí diguera
 que aquell somni 's fongués entre las bromas
 que la eterna ciutat embolcallavan!
 ¡Oh Roma, fores gran, no cal duptarho!
 Ja la Historia registra entre sas gestas
 las que tos fills valents á cap portaren
 acompanyats arreu per la victoria.

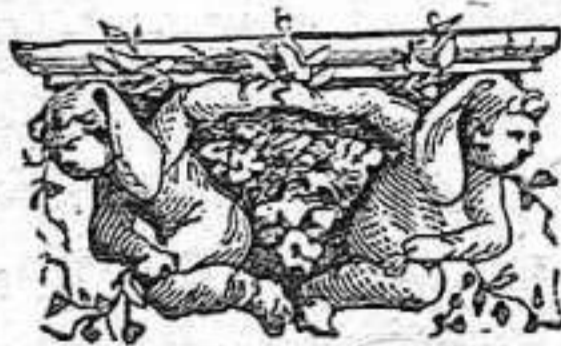
Mes ¡ay! que en tas esmicoladas runas
en va es cercar recorts que ja fugiren
per no tornar may més! De tas batallas
no 'n resta altra memoria que la forma
y la ardidesa dels soldats temibles;
de tos sabis tribuns de fácil parla
sols ne queda l' discurs, noble y correcte,
delicia de virtuosos académichs,
incapás d' inflamar las nostras massas;
las lleys que sostenian ton imperi
monument integérrim de ta gloria,
apareixen avuy boy esqueixadas
inservibles al us del modern foro.
¡Oh Roma, fores gran, no cal duptarho!
Mes ja que en ton orgull te dissipares
entregante en los brassos del imperi
que feu de tu, mundana prostituta,
indigne del progrés y de ta historia,
¿per qué mostras encare tas grandesas
ab sanch de tos esclaus edificadas,
si las d' avuy s' amostan mes altivas
de llibertat portant lo sant estegmas
revelada pel gran mártre del Gòlgota?
¿Qué valen aquells circos execrandos
monstruosos patíbuls, ahont morian
als ulls ferests de famolenca turba
uns homes, germans teus, cercant al caure
per darte gust artística postura?
Tots som germans digué Jesús un dia;
y l' mon que jeya en lóbregas tenebras
despertantse enguniós, rompía 'ls llassos
que 'l subjectavan á la lley de castas;
y s' igualavan en fratern consorci
l' altiu senyor ab lo modest plebeyo.
¿Qué pot donarnos ja ta historia insigne,
si un bri del árbre de la nova ciencia
pot cobejar ensemps tots tos avensos
cubrint lo teu passat de negras sombras?
Molt mes poétich es, que tos incendis,
lo fum blavench que movedís corona
de la fábica la alta xamaneya,
com suáu incens que del treball s' aixeca.
En los carrers afilerats y rectes
de la ciutat moderna, atent contemplo
las sábias lleys que van omplint de vida

y llum y benestar las casas novas;
y 'ls corbs que feyan niu entre las runas
com amos de tas pedras, ja s' espantan
dels xiscles de bullent locomotora
que ab poderosa alé desperta 'ls pobles.
Si ab lo ferro y lo foch, tu dilatavas
ton imperi pesant per l' ample terra
juntant per forsa las regions mes llunyas,
¿qué son tas armas, al enfront dels nostres
temples de pau, ahont tot lo mon s' hi aplega
pera mostrar lo bó de sos productes,
ab lo llas del treball que 'ns agermana?

Com he cambiat! Ja poch avuy me plahuen
aquells fragments de las etats remotas
assí y allá espargits, com soltas fullas
d' un gros llibre esfullat, que sols entenen
á mitjas, los que encare enrera esguardan.
¡No cal mirar enrera! Deu nos signa
los nous camins qu' hem de seguir afanyosos,
del pervenir cercant ignotas fitas.
¡Gloria al mortal que mes enllá s' avansi
las ombras dissipant de nit obscura
ab la flama ruenta de son geni!

FRANCISCO CASANOVAS Y GORCHS.

Roma 25 d' Octubre de 1881.

LO CANT DEL MONTANYES

DE L. UHLAND. (VERSIÓ DIRECTA).

Só 'l pastor d' estas serras elevadas,
Sobre 'ls palaus passejo mas miradas.
Lo Sol quant surt, son primer raig m' envía,
jo recullo 'l darrer quant mor lo día.
Só 'l fill de la montanya.

Aquí salta la font, de roca dura,
y bech quant naix son aygua fresca y pura,
y quant salta y mormola envers la vall,
mon bras atura 'l fugitiu cristall.
Só 'l fill de la montanya.

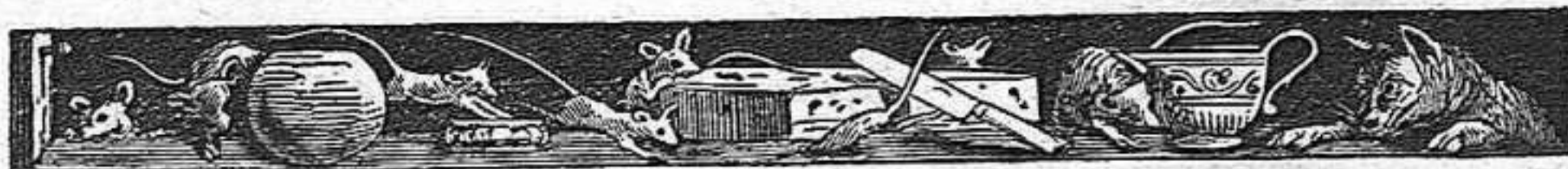
Es la montanya mon tresor prehuat,
aquí 's forma al entorn la tempestat;
á Nort y á Sut ab ronch mugit s' inclina
y sols ma cansó tendra la domina.
Só 'l fill de la montanya.

Peta 'l llamp á mos peus y 'l tró rodola,
y encara 'l blau del cel mos ulls consola;
conech l' oratje coratjós y brau,
d' aquí 'l comando, «deix' ma llar en pau».
Só 'l fill de la montanya.

Si may cridan al arma las campanas
y 'l foch brilla en la serra y en las planas,
devallo ab pressa y al combat marxant,
brandint lo ferro faig oir mon cant.
Só 'l fill de la montanya.

J. PERPINYÁ.

LA GUILLA Y LOS RAHIMS (*)

FAULA

UNA guilla de Capsir,
U altres diuhen de Cerdanya,
cansada de la montanya,
á la plana va venir.

Passejantse per una horta,
flaca y per la fam mitx morta,
repará dalt d' un parral
uns rahims que rossejavan,
y per cert madurs estavan.

N' hauria fet festa anyal,
sino que massa alt penjavan.
Y no podenthi arribar:

—Vaja, diu, fan cara d' agre:
Deixemlos per qui fa magre.—
Feu millor que de 's queixar.

JUSTIN PEPRATX.

(*) Traducció de Lafontaine, en catalá rossillones.

TRADUCCIÓ

DE LA POESIA DEL POETA ALEMANY RUCKERT

Oh cor meu, en pau reposa!
De la nit l' ayre gelat
ha fet cloure les parpelles
y doblá á les flors lo cap.

¡Oh cor meu, en pau reposa!
Tot dorm y calla assí baix,
mentres tant vetlla la lluna,
com ull de Deu, allá dalt.

¡Oh cor meu, en pau reposa,
lliure de dol y d' esglay!
Aquell, que los monts governa,
cuyda dels cors desolats.

¡Oh cor meu, en pau reposa!
Tots els somnis mundanals
los esvahiex de la fe
lo poder, que 'ns fa esperar.

¡Oh cor meu, en pau reposa!
Y, cuan lo meu front gelat
besí la mort en nit bruna,
despertarás allá dalt!

FRANCISCO DE P. MASFERRER.

Vich 19 Janer 1877.

LLÁGRIMAS SILENCIOSAS

(Traduhit de J. Kørner.)

JA somriu la matinada,
Jalegre vas á la vall;
d'un horisó fins al altre
brilla 'l cel com blau crestall.
Tu no sabs que quan dormias
negre vúvol s' ha format
y ha llensat pluja y mes pluja
y 'l torrent s' ha desbordat...
quants pobres ignorants viuhen
que tantost lo sol ha eixit
fingeixen alegre rostre. .
y han plorat tota la nit.

JASCINTO TORRES Y REYETÓ.

REVISTA LITERARIA.

OCTUBRE

Torna á notarse moviment en lo teatro catalá. Cada dia es més aplaudit per lo públich lo nou drama del Sr. Soler *Cércol de Foch*, y en lo mateix teatro Romea ha sigut ben rebut lo proverbí catalá del Sr. Riera y Bertran *Si fá ó no fá*. En dit teatro 's posará en escena próximament *La casa de 'n Garlanda* pessa en un acte de don Lleó Fontova, estant en ensaig *Lo mas perdut* de D. Joseph Feliu y Codina y *Sota terra* de D. Frederich Soler. D. Joan Molas y Casas está escribint una parodia del drama *Cércol de Foch* que molt aviat se posará en escena. D. Frederich Soler está preparant una obra dramática titolada *L' avia*, escrita expressament pera la notable y aplaudida actrís D.ª Catarina Mirambell, y per fí, D. Conrat Roure ha entregat al Teatro Catalá un drama titolat *Montserrat*.

En lo teatro del Circo s' ha verificat l' estreno de la ópera catalana en un acte del Sr. Sanchez Gabanyach *La cova dels orbs*, que fou molt ben rebuda. En dit teatro s' estrenará també una sarsuela que un conegut compositor está posant en música titolada *La tuna*, lletra del Sr. Feliu y Codina.

En lo teatro del Tívoli s' hi anuncia entre altrás obras novas una titolada *A dalt y á baix*, havent obtingut favorable acullida *Ausias March* de D. Víctor Balaguer.

En lo Liceo s' hi ha estrenat una pessa catalana titolada *Lo senyor del tercer pis*. A Novedats s' está preparant lo decorat pera l' estreno d' una comedia d' aparato en tres actes titolada *L' anada á Montserrat* deguda als festius escriptors D. Eduart Aulés y D. Albert Llanas. Per la empresa del teatro Espanyol ha sigut admesa una pessa catalana que du per títol *La mala sombra*, preparantse en dit teatro además lo drama *Lo punyal d' or*.

En lo teatro del Ateneu de la Classe Obrera d' Igualada s' hi anuncia 'l drama catalá en 4 actes *La filla d' un forner*, original d' un jove premiat en varis certámens literaris.

Per últim, segons noticias, l' aplaudit autor dramátich D. Eduart

Aulés ha terminat una comedia en un acte titulada *Un rey al cos* y un reputat autor está escribint un drama ab lo títol de *Arnau de Baire*, á qual efecte passarà una petita temporada á Sabadell ab l' objecte de recullir nous datos pera la citada obra.

S' ha posat á la venda lo Calendari del Pagés pera 1882, que ab tan bon éxit vé publicant lo Institut Agrícola Catalá de Sant Isidro. S' ha publicat també un llibre de 24 planas imprés á Igualada que conté 'l quadro de costums igualadinas titulat *La festa major*, escrit per D. Jaume Serra é Iglesia, premiat en lo certámen d' aquella ciutat. Per últim s' ha repartit la entrega 14 segona colecció del *Album Pintoresch Monumental de Catalunya* que ab tanta acceptació publica la Associació Catalanista d' Excursions Científicas.

Dintre poch veurán la llum pública Lo Calendari Catalá que la *Revista Catalana* de Manresa colecciona, y lo Calendari Catalá coleccionat pels Srs. Briz y Matheu.

Per últim la societat Foment de la Academia de la Llengua catalana anuncia la publicació d' una Historia de Catalunya, escrita en nostre idioma, y otras obras.

En lo curt espay que compren aquesta revista s' han comensat á publicar dos nous periódichs catalans: á Sallent pera la defensa de interessos generals, y literari, 's publica *La Veu Sallentina*, y á la Habana *Lo missatjer catalá*. Als dos los hi desitjém molts anys de vida, enviantlos l' abrá fraternal.

També s' anuncia pera mitj mes entrant la publicació de *L' autógrafo* contenint autógrafos dels principals autors catalans.

S' ha publicat lo cartell d' un certámen festiu que la secció humorística catalanista del Ateneu Tarraconense de la classe obrera anyalment celebra. S' ofereixen diferents objectes de plata y artístichs á poesias de tema lliure, á la millor obra dramática y á marcats temas humorístichs. Lo dia 18 de Desembre se celebrará dit certámen pera enviar al qual hi ha temps fins al 10 del mateix mes.

S' ha fallat durant aquest mes lo certámen de la Associació literaria de Gerona, qual distribució de premis havia de tenir lloch lo primer de Novembre.

S' han inaugurat ja las conferencias que en la temporada d' hivern tenen lloch en las societats catalanistas. En la Associació d' Excursions Catalana D. Joseph Ricart y Giralt desenrotllá 'l tema.— *III Congrés geográfich internacional de Venecia*. y en la Associació Catalanista d' Excursions Científicas lo Sr. Omarch y Barrera parlá sobre 'l *Comensament del cristianisme á Catalunya*.

També ditas societats comensan á donar mostres de vida organisant brillants concerts y vetlladas, exemple seguit per molts particulars; uns y altres obtenen gran acceptació, y sería no acabar may

si haguessen tan sols d'enumerar las que s'han donat en l'espai d'aquest darrer mes. Nos limitarem á recordar la vetllada literaria musical de «Lo Llorer» de la Barceloneta; la celebrada per la secció científica literaria y económic del Cassino del Masnou, al inaugurar los travalls d'any; la brillant vetllada literaria-musical organitzada pels catalanistas de Vich, y la espléndida festa celebrada á Montserrat per varis catalanistas en honor de la patrona de Catalunya.

Lo 26 de Novembre celebrarà l'any quint de sa fundació l'Associació Catalanista d'excursions científicas ab una vetllada en la que's col·locarà un altre retrato en la galeria d'excursionistas catalans.

Debem acabar aquesta revista donant á nostres lectors duas notícies, una d'alegre y una de trista: es aquesta la mort del pintor catalá D. Joan Vidal, llegítima esperansa de nostre brillant renaixement, pensionat á Roma per l'Excm. Sr. D. Fernando Puig.

L'altra noticia que ha de causar alegría á tots los bons catalans es la constitució definitiva de la *Academia de la Llengua Catalana*, que consta dels individus següents: D. Marian Aguiló y Fuster, D. Miquel Victoriá Amer, D. Antoni Aulestia y Pijoan, D. Víctor Balaguer, D. Andreu Balaguer y Merino, D. Joseph Balari y Jovany, D. Adolf Blanch, D. Antoni de Bofarull, D. Antoni Camps y Fabrés, D. Damás Galvet, D. Jaume Collell, D. Joseph Coroleu, D. Lluís Cutchet, D. Tomás Forteza, D. Angel Guimerá, D. Teodor Llorente, D. Francisco Maspons y Labrós, D. Manel Milá y Fontanals, D. Joan Montserrat y Archs, D. Joseph Pella, D. Joseph Puiggarí, D. Albert de Quintana, D. Geroni Rosselló, D. Joaquim Rubió y Ors, D. Gonzalo Serrallera, D. Frederich Soler, D. Francesch Ubach y Vinyeta, D. Pau Valls, D. Jascinto Verdaguer y D. Gayetá Vidal y Valenciano.

SUMARI

G. VIDAL DE VALENCIANO.	Epidemias literarias.	361
J. B. y B.	Datos curiosos para la historia interna del dret civil en los pobles antichs.	369
JOAQUIM RIERA Y BERTRAN.	Articles morals.	378
JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA.	Lo progrès de la industria catalana.	385
F. CASANOVAS Y GORCHS	Retractació.	389
J. PERPINYÁ.	Lo cant del montanyés.	393
JUSTIN PEPRATX.	La guilla y los rahims.	395
FRANCISCO DE P. MASFERRER	Traducció de la poesia del poeta alemany Buckert.	396
JASCINTO TORRES Y REYETÓ.	Llágrimas silenciosas.	397
	Revista literaria.	398